

Informační
Bulletin

HNUTÍ ZA SAMOSPRÁVNOU DEMOKRACII -
SPOLEČNOST PRO MORAVU A SLEZSKO

Měninská 4
602 00 Brno
tel. 257 85
čís.úctu: 58638-621
IČO 530859

Číslo:

6

NÁVRH ZÁKONA O ZEMSKÉM ZŘÍZENÍ

podaný

Hnutím za samosprávnou demokracii -
Společností pro Moravu a Slezsko

Vážení přátelé,

dostává se Vám do rukou návrh zákona o zemském zřízení, který připravili k projednání a ke schválení v České národní radě poslanci Hnutí za samosprávnou demokracii - Společnost pro Moravu a Slezsko, kteří zastupují Vaše zájmy ve Federálním shromáždění a v České národní radě.

Návrh zákona vychází z koncepce publikované ve stručném nástinu v našem Bulletinu čís. 5. Na jeho tvorbě se kromě poslanců podílela také řada odborníků z ústavního a správního práva, a to jak z praxe, tak z právnické fakulty Masarykovy university v Brně (např. doc. dr. Kroupa, CSc, děkan právnické fakulty MU).

Jedná se o první krok našeho státoprávního programu, který by měl být schválen Českou národní radou ještě do komunálních voleb a od 1. 1. 1991 by měl být uveden do praxe. Má zabezpečit samosprávné a samofinancující se postavení obcí a zemí v České republice, z čehož vyplývá podstatně větší rovnoprávnost občanů Moravy a Slezska, než tomu bylo dosud.

Tento první krok je předpokladem, abychom mohli vyvinout úsilí k realizaci druhého kroku, představujícího dosažení našeho konečného státoprávního cíle, jímž zůstává Československá spolková republika, která teprve plně vytvoří dostatečné podmínky pro svorné soužití jejích občanů.

Věřím, že návrh zákona o zemském zřízení se setká s Vaším porozuměním a že najdete vhodné způsoby, jak podpořit Českou národní radu (Sněmovní ul. 4, Praha 1), aby jej co nejdříve schválila. Poslancům České národní rady, ani těm, co jsou spíše pro centralistickobyrokratické řešení, jistě nebude Vaše přání lhostejné.

Doc.dr. Boleslav Bárta, CSc,
předseda
Hnutí za samosprávnou demokracii-
Společnost pro Moravu a Slezsko

V Brně dne 28. VIII. 1990

Zásady návrhu zákona o zemském zřízení

(iniciativní návrh klubu poslanců za Hnutí za samosprávnou demokracii - Společnost pro Moravu a Slezsko, předložený předsedou klubu, poslancem ČNR Janem Kadlecem).

1. Vývojové tendence v Evropě v otázkách státoprávních

Ve vyspělých státech Evropy jsme v současné době svědky existence dvou vzájemně se doplňujících tendencí. Prvou je tendence k nadstátní evropské integraci, druhou, s ní v opačném pólu spojenou, je rozvojem dosavadních a obnovování někdejších nižších státoprávních celků v rámci jednotlivých států, t.j. kulturně historicky, geograficko-ekonomicky, etnicky, etnograficky či jinak jednotně charakterizovaných zemí.

První tendence je charakterizována snahou o překonání úzce nacionálních zájmů, potřebou úzké nadstátní ekonomické kooperace a koordinace a společného nadstátního podnikání.

Druhá tendence je charakterizována snahou uchovat si respektive obnovit v procesech evropské integrace vědomí vlastní identity, vlastních křenů ve vztahu k pospolitosti obce a k pospolitosti země, k nimž náleží. Tato druhá tendence je vyjadřována snahou po samosprávě obcí a samosprávě zemí.

Jedna tendence bez druhé ztrácí smysl, a brzdit některou z nich znamená ztrátu pro občany i stát.

V Evropě spontánně vznikly a vznikají organizace reprezentující a prosazující obě tendence. Obnova samosprávy původních zemí s vlastní zemskou ústavou, s vlastním zemským sněmem a vlastní zemskou vládou se stává podmínkou pro evropskou integraci států a pro přijetí do evropského domu. Tak podmínkou sjednocení NDR se Spolkovou republikou Německo, byla státoprávní proměna NDR na pět původních historických zemí (Meklenbursko, Sazsko - Anhaltsko, Braniborsko, Sazsko a Durynsko) znovu obnovených zákonem Lidové sněmovny NDR ve druhé polovině července tohoto roku. Podobný proces se rozvíjí i v tak centralisticky řízených státech, jakými jsou Francie a Španělsko. Méně je známo, že i Itálie má šest zemí, které mají autonomní statut, parlament a vládu.

V rámci zemského zřízení je v některých státech přiznán charakter země i městu. Tak ve Spolkové republice Německo (10 zemí) se to týká Hamburgu a Brém, a v Rakousku (9 zemí) hlavního města Vídně. Anologicky by mělo být řešeno v České republice i postavení Prahy. Tím spíše je pak na místě, aby byly u nás obnoveny na samosprávné úrovni takové geografické celky se staletou osobitou historickou a kulturní tradicí, jakými jsou Čechy a Morava se Slezskem.

Jsou to obdobné územní celky, jako jsou staletým historickým a hospodářským vývojem vytvořené země v Rakousku a ve Spolkové republice Německo. Právě země těchto států, s nimiž mají země České republiky ve své státoprávní historii mnoho společného, jsou pro nás pobídkou, abychom také obnovením svébytnosti Čech a Moravy se Slezskem připravili Československo na vstup do evropského domu.

2. Tradice zemského zřízení v česky mluvícím zemích v kontextu české národní přítomnosti a budoucnosti

Počínaje rokem 1182 od vzniku Markrabství moravského, existovaly vedle sebe Čechy a Morava jako svébytné, územně správní celky, ať již to bylo za středověkého centralizovaného království nebo za dobu od stavovského českého státu federativního charakteru v podobě zemí České koruny až do zrušení zemského zřízení komunistickou totalitní mocí 1. ledna 1949.

Odsouzením tohoto totalitního aktu v usnesení ČNR ze dne 15.5.1990, provedené ve shodě s usnesením Federálního shromáždění ČSFR ze dne 9. května 1990 o obnovení samosprávy Země moravsko-slezské, vytvořila ČNR důležitý předpoklad pro urychlený návrat k zemskému zřízení pro česky mluvící země.

Tento návrat na moderní samosprávné úrovni je naléhavý z těchto důvodů:

a) jde o opatření preventivně působící proti zvednutí ostré nacionální vlny na Moravě a ve Slezsku jako reakci Moravanů a Slezanů na nedostatek citlivosti ze strany centrálních orgánů vůči jejich snahám o samosprávu Země moravskoslezské a vůči jejich vědomí alespoň zemské identity. Pro tuto vlnu existuje příznivé sociálně psychologické podhoubí.

Podle vědeckého výzkumu z počátku tohoto roku se na historickém území Moravy a Slezska považuje 88,3 % obyvatel za Moravany. Za Slezany se považuje 37 % obyvatel Slezska, za Čechy 3,4 %. Z těch, kteří se považují za Moravany se

53,3 % považuje za příslušníky samostatné moravské národnosti a 46,7 % za zvláštní větev českého národa.

Masový pocit, že je otázka samosprávy Moravy záměrně vládními orgány odkládána, přispívá na Moravě ke zvýšenému sociálnímu napětí, hrozícímu prorpuknout ve společenský neklid. Jedním z výrazů tohoto stavu je vznik Moravské národní strany v těchto dnech a sklon v podnicích řady moravských okresů reagovat na odkládání zemského zřízení stávkami.

- b) Jde o vytvoření územního samosprávného systému v polohách obec - země, kdy země citlivě vytváří podmínky pro rozvoj obcí a pro zabezpečení okresních a oblastních stupňů občanské vybavenosti a je sama ochranným štítem obcí před nadměrnou byrokratickou mocí státního centra.
- c) Jde o dekoncentraci a dělení moci nejen ve vertikální, ale i v horizontální rovině, které znamená odstranění nezdravého centralizmu v České republice. Dekoncentrace a dělba zákonodárné moci ČNR mezi ní a zemské sněmy v rovině horizontální a dělba výkonné moci vlády České republiky, mezi ní a zemské vlády rovněž v rovině horizontální, není méně významná než vertikální decentralizace státní moci směrem od federálních orgánů k obci, abychom se dostali do stavu, který odpovídá cílové představě, že veškerá moc vychází od svobodného občana a ten ji deleguje v největší míře na obec a jen v přiměřené, směrem vzhůru ve stále menší míře na zemi, Českou republiku a československý federativní stát.
- d) Jde o organické a hospodářský rozvoj ^{propojení} podněcující tržního mechanismu s oběma samosprávnými subjekty obcí a zemí, a o jejich vybavení podnikatelskou funkcí.
- e) Jde o zlevnění a zpružnění veřejné správy, v níž je maximálně oddělena samospráva od správy státní a státní správa co nejvíce omezena ve prospěch samosprávy.
- f) Jde o důležitý předpoklad pro přijetí Československa do Evropy.

3. Charakteristika jednotlivých částí návrhu zákona o zemském zřízení

Zákon o zemském zřízení vymezuje postavení a působnost základních orgánů zemí.

Země je definována jako územní celek řízený a spravovaný orgány zemské samosprávy a zemské správy.

Orgány zemské samosprávy jsou zemský sněm a zemská vláda. Zemský sněm je nadán pravomocí vydávat v rámci svěřené působnosti obecně závazné právní akty - zemské zákony.

Samosprávnou funkci zemského sněmu zdůrazňuje organizační struktura zemského sněmu, který se skládá ze dvou komor. První komoru tvoří poslanci ČNR zvolení pro volební období 1990 - 1992 v jednotlivých zemích. Druhá komora se skládá z delegátů obcí zvolených v nepřímých volbách okresními zastupitelstvy starostů obcí a primátorů měst. Druhá komora vyjadřuje institucionálně ochranu samosprávy obcí a měst.

Toto řešení zákonodárského zemského orgánu připouští obecná nemarxistická státověda (viz Státověda Neubauer). Zákon vymezuje základní působnost zemského sněmu s tím, že bližší podrobnosti stran postavení, úlohy a pravomocí zemského sněmu budou specifikovány ve statutu zemí.

Zemská vláda jako nejvyšší výkonný orgán země je koncipována jako kolegiální orgán bez ministerstev. Správní, organizační a jiné úkoly bude pro ni zajišťovat zemský úřad. Vytvoření zemské vlády se předpokládá přechod některých kompetencí ze stávajících ústředních orgánů státní správy do působnosti země. Vytváří se tak podmínky k efektivnějšímu výkonu státní správy a ústředním orgánům státní správy je dána možnost zabývat se koncepčními, z hlediska celorepublikového, podstatnými problémy.

Zákon rovněž předpokládá existenci zemského majetku, který budou země spravovat, rozmnožovat a dle vlastního uvážení podle zákonů s ním volně disponovat.

Výkon státní správy je svěřen zemským úřadům, který spolu s okresnímu správními úřady je podřízen zemské vládě.

Zemskými správními obvody jsou:

- a) Země česká
- b) Země moravskoslezská
- c) Praha, hlavní město ČR

Bližší podrobnosti, týkající se organizace a činnosti zemského úřadu, budou upraveny v organizačním řádu zemského úřadu, který po projednání s Českou vládou schvaluje zemský sněm. Účelná dělba pravomoci a kompetencí vytváří možnosti, aby počet správního aparátu v zemském úřadě byl nižší než činí celkový počet pracovníků zaměstnaných v jednom KNV.

Zákon o zemském zřízení vytváří legislativní podmínky k důslednému prosazení principu samosprávného uspořádání ČR a zakotvuje tak nutnou a nezbytnou podmínku faktického naplnění této zásady v obcích a městech. Protože samospráva měst a obcí může reálně existovat toliko za předpokladu vytvoření nejen ekonomických podmínek ale i samosprávného uspořádání vyšších územních celků, kterými jsou země.

N á v r h

Z á k o n

České národní rady č.

ze dne

o zemském zřízení České republiky

Česká národní rada se usnesla
na tomto zákoně

Část první

Z á k l a d n í u s t a n o v e n í

§ 1

Země Česká, země Moravskoslezská a hlavní město Praha jsou v rámci České republiky spravovány v souladu s Ústavou a tímto zákonem jako územní celky řízené a spravované orgány zemské samosprávy a zemské státní správy, jsou zemskými, státoprávními, hospodářskými i finančními samosprávnými celky České republiky ve smyslu tohoto zákona.

§ 2

Hlavní města zemí a sídla orgánů stanoví zemský sněm.

§ 3

/1/ Základními územními celky zemí jsou obce, které se řídí zákonem ČNR .../1990.

/2/ Územní členění na okresy bude stanoveno zákonem zemského sněmu.

§ 4

Země Česká, země Moravskoslezská mají právo na vlastní symboly, které schvaluje zemský sněm.

Část druhá

Orgány samosprávného řízení

§ 5

- /1/ Orgány samosprávného řízení jsou zemský sněm a zemská vláda v čele s předsedou.
- /2/ Zemský sněm je jediným zákonodárným orgánem země.
- /3/ Schvaluje statut země, který v souladu s příslušným zákonem ČNR stanoví zejména vztahy zemského sněmu k ČNR a k vládě ČR a zemské vlády k vládě ČR.
Určuje sídlo orgánů zemské samosprávy a státní správy a dalších orgánů správy se zemskou působností.
Vymezuje a řeší problémy specifického postavení země.
Statut země musí být v souladu s Ústavou, zákony ČSFR a ČR.

§ 6

Zemský sněm se skládá ze dvou komor. Z komory poslanců zvolených do ČNR pro volební období 1990 - 1992 v jednotlivých zemích a z komory delegátů obcí, kterou volí v nepřímých volbách okresní zastupitelstva starostů obcí a primátorů měst.
Výkon volebního práva do zemského sněmu upravuje příslušný zákon zemského sněmu. Volby do komory delegátů obcí se uskuteční do 60ti dnů ode dne obecních voleb. Vztahy obou komor, jakož i jejich postavení a působnost upravuje statut země a jednací řád zemského sněmu.

§ 7

Postavení, práva a povinnosti členů zemského sněmu stanoví statut země.

§ 8

Zemský sněm volí na svém ustavujícím zasedání předsedu a místopředsedu sněmu. Zemský sněm volí prezidium sněmu, které tvoří předseda zemského sněmu, místopředseda a 8 - 10 dalších poslanců sněmu, zpravidla v paritním zastoupení poslanců obou komor.

§ 9

Zemský sněm zřizuje výbory jako odborné orgány složené z poslanců sněmu a zástupců odborných kruhů.

§ 10

Návrh na předsedu sněmu předkládá po volbách strana, hnutí nebo koalice stran, které získaly nejvíce hlasů ve volbách do zemského sněmu. Návrh na členy prezidia v rámci politického konsensu předkládá sněmu jeho předseda.

§ 11

Zemský sněm se schází zpravidla 1 x za čtvrt roku případně požádá-li o svolání alespoň 1/3 členů nebo prezidium, a to k projednání konkrétní záležitosti.

§ 12

Předseda zemského sněmu svolává jeho zasedání nejméně 10 dní předem v souladu se schváleným programem. Záležitosti mimo program lze projednat jen se souhlasem sněmu v souladu s jeho jednacím řádem.

§ 13

Účast veřejnosti na zasedání sněmu a jeho organizace je upravena jednacím řádem. Zpravidla jsou schůze zemského sněmu veřejné, z projednání lze veřejnost vyloučit na základě hlasování sněmu.

§ 14

Zemský sněm zřizuje zemský kontrolní úřad, který vykonává dozorové a kontrolní funkce. V jeho čele je ředitel schvalovaný sněmem, kterému odpovídá za svou činnost.

§ 15

Zemský sněm si zřizuje kancelář zemského sněmu, která zajišťuje odbornou, právní a technickou přípravu jednání sněmu a jeho výborů. Přednostu kanceláře zemského sněmu jmenuje jeho zemský předseda.

§ 16

Zemská vláda je nejvyšším výkonným orgánem země.

§ 17

Zemská vláda je zvolena zemským sněmem absolutní většinou hlasů při tajném hlasování.

§ 18

Zemská vláda je kolegiálním orgánem bez zemských ministerstev, kterou tvoří předseda, místopředseda a dalších 9 - 11 členů.

§ 19

Počet členů vlády stanoví zákon sněmu.

§ 20

Členové vlády jsou za výkon své funkce odpovědni sněmu.

Část třetí,

P ů s o b n o s t z e m s k é h o s n ě m u

§ 21

1. Zemský sněm:

- a) usnáší se na zákonech země a kontroluje jak jsou prováděny
- b) má právo zákonodárné iniciativy vůči České národní radě
- c) vyjadřuje se k návrhům zákonů Federálního shromáždění
- d) vyhlašuje referendum ve věcech, patřící do jeho působnosti
- e) volí a odvolává předsedu a místopředsedu zemského sněmu a členy prezidia

f) volí předsedu, místopředsedu a další členy vlády

g) schvaluje hospodářská a sociální opatření, rozpočet a závěrečný účet země

2. Do zákonodárné pravomoci zemského sněmu patří zejména věci:

- výkonu volebního práva do zemského sněmu
- postavení, práv a povinností poslanců
- složení zemské vlády
- územně správního členění země
- zřízení orgánů státní správy země a vymezení jejich působností
- veřejného pořádku
- zemských daní, poplatků a odvodů
- zdravotnictví
- psychologické péče
- sociálních věcí
- školství (včetně vysokých škol)
- osvěty a kultury, veřejných sdělovacích prostředků a informací
- turistiky, tělovýchovy a dušení hygieny
- veřejné dopravy a silničního hospodářství
- vodovodů a kanalizací
- průmyslu, služeb, obchodu a řemesel
- zemědělství a lesů, životního prostředí
- cen, kontroly
- civilní obrany

P ů s o b n o s t z e m s k é v l á d y

1. Zemská vláda je povinna do 15ti dnů po svém zvolení předstoupit před sněm a na základě předloženého programu jej požádat o vyslovení důvěry.
2. Vláda je za výkon své funkce odpovědná sněmu. Je kolegiálním orgánem bez ministerstev v počtu 11 - 13 členů včetně předsedy a místopředsedy. Výkon svých působností zajišťuje prostřednictvím úřadu zemské správy a dalších zemských orgánů podřízených zemské vládě.
3. K platnosti usnesení vlády je třeba souhlasu nadpoloviční většiny všech jejích členů.
4. Vláda zabezpečuje rozvoj země zejména v oblasti hospodářské, sociální, kulturní, jakož i v oblasti ochrany životního prostředí. Zajišťuje plnění zákonů, kontroluje činnost orgánů státní správy země, schvaluje a kontroluje plnění svých nařízení a usnesení.
5. V čele vlády stojí předseda.
6. K provedení zákona sněmu a v jeho mezích může vláda vydávat nařízení.

Část třetí

M a j e t e k a f i n a n c e

1. Majetek země jsou věci, které ke dni účinnosti Ústavy jsou majetkem státu a nacházející se na území země. Vyjimku tvoří majetek, k němuž mají vlastnické právo města a obce dle zákona o majetku obcí.
2. Země sestavuje svůj vlastní rozpočet, který se skládá z rozpočtu zemského úřadu a sumáře rozpočtů okresních úřadů, obcí a měst. Zemský rozpočet musí být vyrovnan.

3. Zdrojem (příjmem) rozpočtu jsou zejména (s tím, že jejich rozpočtové určení stanoví zvláštní zákon):

- a) odvody, daně a poplatky od právnických a fyzických osob, působících na území země;
- b) dotace, subvence, příspěvky a sdružené prostředky od federace, ostatních zemí ČR, právnických a fyzických osob působících v zemi i mimo ni;
- c) ostatní příjmy:
 - svěřené federací (např. celní poplatky, centrální daně atd.)
 - úvěry od peněžních ústavů
 - ostatní nespecifikované a nahodilé příjmy.

4. Výdaje rozpočtu země jsou zejména:

- a) příspěvek České republiky na společné úkoly;
- b) náklady na zajištění proporcionálního rozvoje země v oblasti společenské spotřeby;
- c) podpory a dotace na rozvoj a provoz průmyslu, zemědělství, obchodu, služeb a řemesel;
- d) zvláštní příspěvky (dotace) na rozvoj regionů, okresů, obcí a míst, případně právnických a fyzických osob;
- e) splátky úvěrů.

Část čtvrtá

Z e m s k é ú ř a d y a o k r e s n í s p r á v n í ú ř a d y

Zemský úřad a okresní správní úřady vykonávají ve svých obvodech v souladu s platnými zákony, nařízeními a předpisy státní správu, pokud zvláštní předpisy nestanoví jinak.

§ 25

Zemský úřad a okresní správní úřady jsou podřízeny zemské vládě. Provádí nařízení členů vlády.

§ 26

Zemské správní obvody jsou: 1. země Česká
2. země Moravskoslezská
3. Praha hl. m. ČR

Pro každou zemi se zřídí zemský úřad. V Praze má postavení zemského úřadu magistrát hlavního města.

§ 27

Obvody a sídla okresních správních úřadů a jejich obvodních pracovišť stanoví zemský sněm. Změna obvodů okresních úřadů přísluší sněmu.

Obce určené za sídlo okresního správního úřadu vytváří pro jeho činnost potřebné podmínky.

§ 28

Organizační řády zemského úřadu po projednání s Českou vládou schvaluje zemský sněm.

Organizační řády okresních správních úřadů schvaluje zemský úřad po vyjádření okresních zastupitelstev.

§ 29

KNV se ruší k 31. 12. 1990. Zemský sněm přejímá veškeré jejich jmění, fondy, majetková práva a závazky. Výkonem této funkce pověří zemský sněm do ustavení zemské vlády zvláštní zemský orgán. Zásady převodu upraví prováděcí předpis vlády ČR.

ONV se ruší k 31. 12. 1990. Jmění, fondy, majetková práva a závazky dosavadních ONV přejímají okresní správní úřady nestanoví-li zemský sněm jinak.

§ 30

Okresní správní úřady vykonávají ve svých obvodech správu a práva, která jsou jim svěřena zemským úřadem. Na výkonu správy v okresech a výkonu práv se podílí občané prostřednictvím kontrolní činnosti okresního zastupitelstva sdružení starostů obcí, přímou účastí v odborných komisích, pracovních skupinách, činností ve sdružení obcí.

§ 31

- a) Vedoucím zemského úřadu je jeho ředitel, okresního správního úřadu přednosta.
- b) Ředitel zemského úřadu je podřízen předsedovi zemské vlády, přednosta okresního správního úřadu řediteli zemského úřadu, kterému rovněž přísluší i jmenování dočasného vedení okresního správního úřadu.

§ 32

- a) Počet pracovníků zemského úřadu stanoví zemský sněm, okresním správním úřadům zemská vláda na návrh ředitele zemského úřadu.
- b) Ředitel zemského a přednostové okresních správních úřadů odpovídají za svěřený výkon správy a práv, za dodržování organizačních řádů zemského úřadu a okresních správních úřadů.

Část pátá

V z t a h z e m s k ý c h o r g á n ů k o k r e s n í m u z a s t u p i t e l s t v u s t a r o s t ů o b c í

§ 33

- a) Mimo města se zvláštním statutem a se zřízeným magistrátem je v obvodu každého okresního úřadu vytvářeno okresní zastupitelstvo starostů obcí (dále okresní zastupitelstvo).

- b) Okresní zastupitelstvo tvoří starostové obcí vyjíměčně zástupci starosty. Volí ze svého středu 5ti členné předsednictvo, které jedná jménem starostů obcí. Přípravuje zasedání zastupitelstva, vyjadřuje se k správní činnosti okresního správního úřadu a k výkonu jeho práv a případně spolupracuje při řešení úkolů stanovených zákonem a nařízeními okresnímu správnímu úřadu.
- c) Představenstvo volí ze svého středu předsedu. Členem představenstva je zpravidla starosta obce se sídlem okresního úřadu.
- d) Obce mohou sdružit finanční prostředky k vyčlenění odborných pracovníků okresního zastupitelstva k zajištění konkrétních samosprávných funkcí obcí a jejich společných zájmů. V tomto případě starosta obce se sídlem okresního správního úřadu vytváří podmínky k jejich práci.
- e) Okresní zastupitelstvo a města se zvláštním statutem:
- jsou v přímém styku v otázkách samosprávy obcí s orgány zemského sněmu, kterým předkládá podle potřeby návrhy předloh pro jeho jednání;
 - dává stanoviska k návrhům oblastního, regionálního rozvoje, která mají nadobecní charakter v rámci působnosti okresního zastupitelstva;
 - může si vytvářet pomocné poradní sbory;
 - je orgánem obcí a právnickou osobou;
 - z pověření obcí vydává rozhodnutí k lokalizaci nadobecních investic území okresu investorským subjektům;
 - podporuje vznik účelových sdružení obcí k řešení nadobecních problémů vyplývajících z povinností obcí
- f) V regionálně vyhraněných event. aglomeračních celcích mohou okresní zastupitelstva k řešení konkrétních problémů vytvářet regionální sdružení pro oblastní rozvoj hmotného a duchovního bohatství, zachování tradic.
- Zásady činnosti těchto sdružení vymezují příslušná okresní zastupitelstva.

K zabezpečení přípravy ustavujícího zasedání zemského sněmu a příprav jeho předloh zakládajících jeho působnosti zřídí do 30.10. 1990 poslanci ČNR za jednotlivé země zvláštní orgán (srovn. § 29), který zajistí úkoly přechodného období do ustavení zemských orgánů.

I. Obecná část

Společným cílem pokrokově smýšlejících občanů naší republiky je vybudovat demokratický stát s právem jednotlivých občanů, jejich občanských a zemských pospolitostí i celé národní společnosti na samosprávu, s vlastní mocí zákonodárnou, výkonnou a soudní. Tyto moci jsou v současné době rozděleny pouze mezi federaci jako celek a obě národní republiky. Takový stav neodpovídá historicky, sociologicky, psychologicky ani ekonomicky odůvodněným právům obyvatel Čech, Moravy a Slezska na samosprávu území, v němž žijí.

Přetrvávající tendence územní centralizace státní moci a správy má v ČSR své kořeny již v roce 1927, kdy zákonem č. 125 Sb. z. a. n. byly sloučeny v jediný celek historické země Morava a Slezsko. I toto společné zemské zřízení však ještě zohledňovalo svým správním uspořádáním specifika celků v daném území a zaručovalo samosprávu městům a obcím. Druhá centralizace státní moci a správy započala po roce 1948 zrušením zemského zřízení. Svého vrcholu dosáhly jeho důsledky v 60. letech, kdy administrativně direktivním vytvořením současných krajů byly zničeny poslední náznaky historického zemského samosprávného zřízení.

Řešení federativního uspořádání státu v 70. letech na národním principu vedlo k zabezpečení práv obyvatel žijících na Slovensku na vlastní samosprávné zřízení.

Dosažení demokratické samosprávy nejen na úrovni federace, ale také na úrovni regionů, vč. historicky vzniklých zemí v jejím rámci (Čech, Moravy a Slezska), a dosažení široké místní samosprávy všech měst a obcí je zárukou pevného bratrského vztahu nejen mezi národními a územními pospolitostmi zde žijícími, ale je zárukou pevné jednoty Československého státu a ČR.

Předkládaný zákon o zemském zřízení má napravit deformace způsobené v posledních 42 letech Čechám, Moravě a Slezsku - i Praze, totalitní mocí a zakotvit základy pro budoucí spravedlivé státoprávní uspořádání na základě obnovení práva na samosprávné zřízení, kterému bude dán moderní obsah. Vychází z morální rehabilitace zemského zřízení v ČNR a v České vládě i z rehabilitace země Moravskoslezské ve FS tohoto roku.

V únoru 1990 projednali a schválili poslanci Jm KNV, po provedené rekonstrukci jeho orgánů, na základě iniciativního návrhu Společnosti pro Moravu a Slezsko principy nového samosprávného zemského zřízení:

- obnovu samosprávy pro historické země Čechy a Moravu se Slezskem a postavení hlavního města Prahy na úrovni samosprávné země;
- ústavní zabezpečení, aby každá země měla vlastní zákonodárné a výkonné orgány zemské správy a samosprávy;
- vyjádření symbolu Moravy a Slezska ve státním znaku Československa a České republiky;
- důslednou racionalizaci při výkonu státní správy, zemské samosprávy a široké místní samosprávy obcí a měst;

- zřízení jednotného ústavního a správního soudnictví s cílem vytvořit základní předpoklady ústavnosti a zákonnosti veškeré činnosti státu, zemí a jejich orgánů i obcí;
- zajištění takové finanční soustavy, která by umožnila zemím po nezbytných odvodech zabezpečovat rozvoj obcí a celého území;
- obnovení Moravy a Slezska v historických hranicích v souladu se zákonem č. 125 Sb. z roku 1927 a uskutečnění referenda v těch městech a obcích, které byly administrativně začleněny do jiných územních jednotek.

Předkládaný návrh vychází z těchto principů.

Navrhovaný zákon o zemském zřízení neovlivní přípravu listopadových voleb v roce 1990 do obecních orgánů, neboť předpokládá jen dílčí úpravu jednotlivých paragrafů návrhu zákona o obcích, které vymezují jejich vztah k zemským orgánům. Předpokládá nové postavení a funkce starosty ve vztahu k zastupitelstvu a občanům a zařazení paragrafu kodifikujícího vznik okresního zastupitelstva starostů obcí jako samosprávného orgánu území ve vztahu k okresním správním úřadům.

Návrh znamená rovněž jen dílčí úpravu zákona o Praze, a to v části, která současně vymezí postavení Prahy jako článku zemského zřízení.

Předkládaný návrh předpokládá zásadní změny v předloženém návrhu zákona o okresních úřadech a doporučuje se jeho odložení, přepracování a nové předložení ČNR v souladu s návrhem zákona o zemském zřízení. Jeho projednání nemá přímou vazbu na přípravu voleb.

Návrh zákona vyjadřuje novou kvalitu vztahů územních orgánů k ústředním orgánům. Akceptuje princip dělení moci ve vertikální linii. Tím činí výkon státní správy a správu území pružnější, efektivnější a racionálnější. Není pokusem o separatismus, protože plně respektuje Ústavu ČSFR a ČR, jakož i zákony ČSFR a ČR. Je toliko návrhem na racionální strukturování územní samosprávy a státní správy v rámci ČR.

Návrh zákona respektuje vývojové trendy v územním členění vyspělých evropských zemí a vytváří nutné podmínky k nutné unifikaci právního celoevropského systému (srovn. vývoj NDR - návrat k zemskému uspořádání).

Zemské zřízení vyvěrá z tradic našeho státu a je plně v souladu s poznatky i praxí vyspělých zemí, s nimiž nás pojí společná historie. Zemské uspořádání je konkrétním výrazem ekonomické soběstačnosti přirozených geograficko-ekonomických celků.

Důsledně se akceptuje samosprávný princip v tvorbě orgánů veřejné správy. Tím se vytváří podmínky k tomu, aby obec mohla reálně existovat jako samosprávný subjekt (v centralisticky ovládaném prostředí nemůže fungovat).

Zemské uspořádání je v neposlední řadě konkrétním naplněním demokratického principu vertikální i horizontální dělby moci zákonodárné a vládní.

Optimální právní systémy jsou ty, které dokáží vyjít z tradic a přitom vyjádří dostatečně i budoucnost. Zemské zřízení je právě takovým systémem.

Navrhovaný zákon si nevyžádá zvýšení státního rozpočtu ani omezení zdrojů pro obce a města. Zdroje budou řešeny racionalizací využití prostředků rušených krajských národních výborů a okresních národních výborů, z přenesení působností a tím i redukce centrálních orgánů ČR. Náklady na zemské kolegiální orgány - zemské vlády bez ministerstev s výkonnou složkou dvou zemských úřadů a pražského magistrátu by v mzdových nákladech neměly překročit polovinu počtu pracovníků jednoho stávajícího KNV na Moravě a jednoho v Čechách. Náklady pražských zemských orgánů nepřevýší současné náklady na státní správu.

Zvláštní část

k § 1 a 2, § 26, 27

určení zemských hlavních měst a sídel zemských orgánů je v kompetenci zemského sněmu (sravn. § 5). V případě neschválení předložených návrhů zemskému sněmu rozhodne zemské referendum.

k § 3 odst. 2

vymezení velikosti okresů musí vycházet z analýz optimální potřeby nadobecního vybavení okresních sídel a četnosti řešených správních činností okresními úřady a přirozené spádovosti historických center osídlení. Ustanovení umožňuje podle specifických podmínek v rámci zemí určit ve statutu země území okresů s přihlédnutím k uvedeným kritériím. Vytváří předpoklady k přehodnocení administrativně stanovených hranic stávajících okresů i určení nové územní působnosti okresních správních úřadů.

k § 4

zemský sněm a zemská vláda je autentickým výrazem samosprávy země České, země Moravskoslezské a Prahy a jejich konstituování je v souladu s historicko právním postavením země i formami státoprávního uspořádání i ekonomického života osvědčenými v řadě dalších států světa.

k § 5

ustanovení řeší postavení zemských orgánů, jejich vztahy, vztahy k orgánům České republiky a ČSFR. Statut země nahrazuje funkci ústavního zákona v období do schválení ústavy ČSFR a České republiky, které zakotví princip federativního uspořádání a zemského zřízení v ústavách.

k § 6

ustanovení zakládá vznik dvoukomorového zemského sněmu ze zvolených poslanců dané země do České národní rady v tzv. komoře poslanců a komoře delegátů obcí. Tato okresní zastupitelstva budou podle specifiky zemí volit jednoho až dva poslance do této komory.

k § 16 - 20, k § 22

zemská vláda je kolegiálním orgánem bez ministerstev. Členové zemské vlády v rámci stanovené dělby práce zajišťují s výkonným orgánem - zemským úřadem a jeho příslušnými odděleními usnesení vlády a přípravu jejího jednání. Vláda nezasahuje do samosprávy obcí pokud nejde o otázky stanovené zákonem. V záležitostech samosprávy obcí je příslušný jen zemský sněm.

